

1. TECHNISCH OOGHEELKUNDIG ASSISTENT

1.1 Samenvatting en conclusies

Het meest recente onderzoek naar de technisch oogheelkundig assistent (TOA) heeft plaatsgevonden in 2007¹. Nieuwe gegevens over de werkomgeving en de arbeidsmarkt zijn nog niet beschikbaar. Onderzoeksbureaus die onderzoek doen naar de arbeidsmarkt in de zorg hebben aangegeven geen gegevens op het functieniveau van de technisch oogheelkundig assistent beschikbaar te hebben. Cijfers uit 2007 die nog actuele waarde hebben worden in dit hoofdstuk weergegeven. De belangrijkste bevindingen zijn als volgt samen te vatten.

- Oogartsen geven aan dat zij zeer tevreden zijn over het functioneren van de TOA en willen dan ook graag van de diensten van de TOA gebruik (blijven) maken.
- De TOA heeft hierdoor een uitstekende arbeidsmarktpositie en een duidelijke meerwaarde binnen de oogzorg.
- In sommige ziekenhuizen voeren TOA's steeds vaker zelfstandig spreekuren uit. Denk hierbij aan glaucoomcontroles, screening op diabetische retinopathie of controles na cataractchirurgie.
- De technologische ontwikkelingen binnen de oogzorg gaan snel. Het is van belang dat de TOA op de hoogte blijft van deze ontwikkelingen. Ook in de opleiding wordt hier zoveel mogelijk aandacht aan besteed.
- De afgelopen jaren is het aantal leerlingen TOA toegenomen, mede door de toenemende vraag naar TOA's en de start van de nieuwe TOA-opleiding bij het Da Vinci College in Dordrecht. De stijging in 2010 is wat gestabiliseerd ten opzichte van 2009.
- Er zijn voldoende leerplaatsen beschikbaar in Nederland voor het aantal TOA-leerlingen.

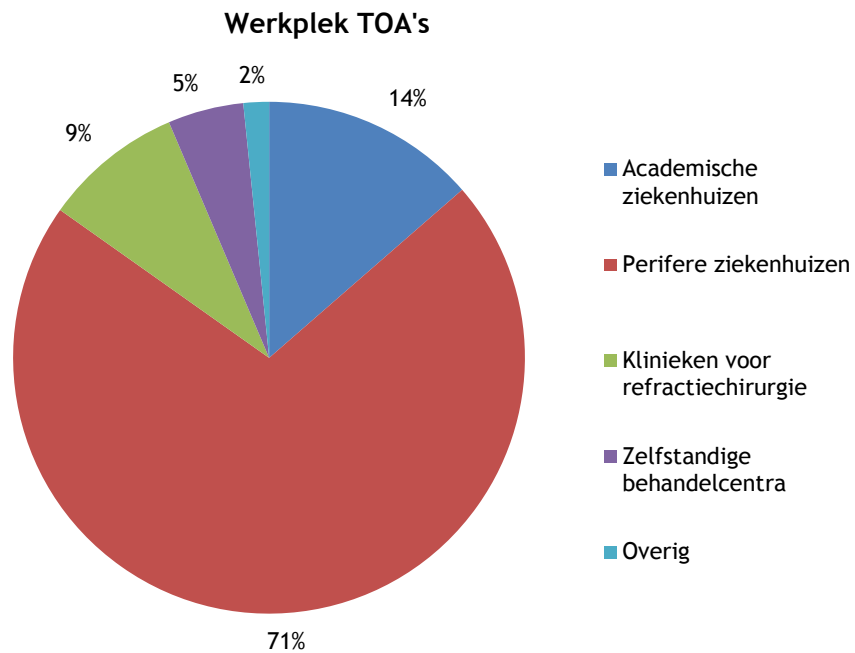
1.2 Branche

Positie van de TOA binnen de oogzorg

Door de vergrijzing (meer patiënten met cataract en maculadegeneratie) en het toenemend aantal patiënten met diabetes krijgen oogartsen het steeds drukker. Binnen de oogzorg is de technisch oogheelkundig assistent (TOA) dan ook niet meer weg te denken. Voordat de patiënt door de oogarts gezien wordt, kan de TOA een deel van de onderzoeken en metingen uitvoeren. Hiermee worden oogartsen ontlast en kunnen patiënten sneller worden geholpen. Overal waar oogzorg wordt verleend kan de TOA werkzaam zijn. De meeste TOA's werken in universitaire medische centra (14%) en perifere ziekenhuizen (71%), maar ook in klinieken en zelfstandige behandelcentra zijn TOA's werkzaam (zie figuur 1).

¹ Gubbels, H.M.A. & Loeber, R.G. "Positiestudie Technisch Oogheelkundig Assistent." Ditmeijers' Research, Amsterdam 2007.

Figuur 1

Bron: Gubbels & Loeber (2007)

Taken van de TOA

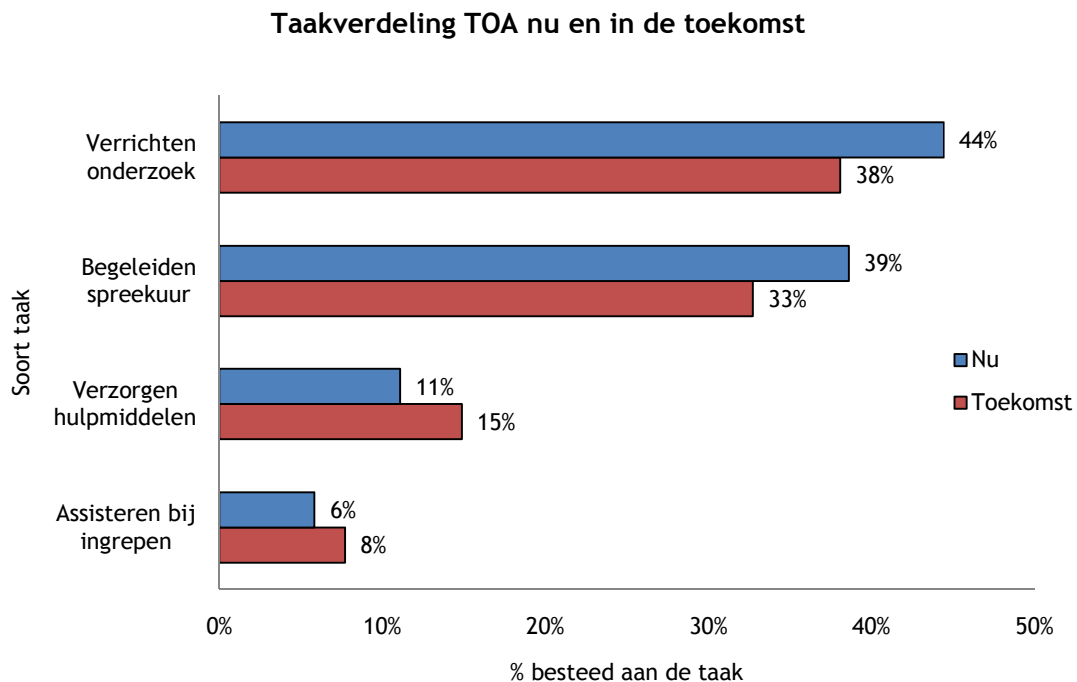
De TOA verzorgt grotendeels zelfstandig het vooronderzoek bij de spreekuren en assisteert de oogarts bij oogheelkundige ingrepen. Daarnaast werkt hij zelfstandig aan oogheelkundige onderzoeken zoals metingen en functieonderzoeken. De oogarts wordt zo ondersteund bij de diagnosestelling en de behandeling van de patiënt.

Een TOA werkt gemiddeld 66% van de werktijd zelfstandig. In de resterende tijd werkt de TOA gemiddeld 67% samen met de oogarts, 12% met de orthoptist en de optometrist en 38% met een collega TOA. Op sommige momenten werkt de TOA dus met meerdere personen samen.

Om metingen en onderzoeken goed uit te kunnen voeren, moet de TOA goed kunnen omgaan met oogheelkundig meetinstrumentarium, ICT-apparatuur (bijvoorbeeld geautomatiseerde patiëntendossiers), planningssystemen, geautomatiseerde refractieapparatuur, digitale fotoapparatuur en imaging technieken.

Uit het onderzoek in 2007 kwam de verwachting naar voren dat de hiervoor genoemde taken ook in de toekomst voor de TOA van toepassing zullen zijn (zie figuur 2).

Figuur 2

Bron: Gubbels & Loeber (2007)

Toekomstverwachting oogheelkundige zorg

Het aantal patiënten en het aantal behandelingen voor diabetes, glaucoom en leeftijdsgebonden maculadegeneratie neemt razendsnel toe. Het NOG (Nederlands Oogheelkundig Gezelschap) gaat er vanuit dat het aantal oogartsen niet sterk hoeft te groeien dankzij taakdifferentiatie binnen de oogheelkundige zorg. Dat houdt in dat er meer ondersteunende functionarissen in de oogheelkundige zorg werkzaam zullen zijn en de behoefte aan meer hulp door niet-oogartsen zeer snel toeneemt.

Zelfstandig uitvoeren van spreekuren door de TOA

In sommige ziekenhuizen komt het vaker voor dat TOA's zelfstandig spreekuren houden. Het gaat hier dan met name om Diabetes Mellitus (suikerziekte) spreekuren. Patiënten met suikerziekte hebben kans op netvliesafwijkingen en dienen daarvoor regelmatig gecontroleerd te worden door middel van fundusfotografie (een foto van het netvlies). Het aantal diabetes in Nederland is groeiende, in 2009 had 4% van de Nederlanders suikerziekte². In een aantal ziekenhuizen kan het voorkomen dat TOA's de DM-spreekuren zelfstandig uitvoeren, uiteraard onder supervisie van de oogarts. In andere ziekenhuizen worden deze spreekuren uitgevoerd door optometristen.

Het uitbesteden van deze spreekuren door de oogarts kan een aantal voordelen opleveren: de wachttijden en wachtlijsten voor patiënten worden korter; de reguliere spreekuren verlopen rustiger; patiënten met DM krijgen meer directe aandacht, vaak kunnen de foto's direct met de patiënt besproken worden en er zijn korte lijnen met de oogarts en de huisarts.

Bij deze constructie van DM-spreekuren dient echter wel goed in kaart gebracht worden wie de eindverantwoordelijke is, de oogarts of de huisarts.

Technologische ontwikkelingen

De techniek binnen de oogzorg staat niet stil. In de oogheelkunde worden steeds meer en steeds meer diverse apparaten ingezet. Voor de TOA is het van belang op de hoogte te blijven van de nieuwste apparatuur waar hij mee te maken kan krijgen. De NVT OA, de Nederlandse Vereniging voor Technisch Oogheelkundig Assistenten, organiseert regelmatig TOA-dagen, waar specifiek aandacht wordt besteed aan de nieuwste technologische ontwikkelingen. TOA's kunnen op deze dagen kennismaken met nieuwe apparatuur. In de opleiding is het van belang dat de TOA de mogelijkheid heeft om kennis op te doen van

² CBS, 2009.

beschikbare apparatuur. Zo wordt er al aandacht besteed aan de OCT-scan, maar het is onmogelijk om alle apparaten te behandelen. Het is aan de opleiding om hier creatief mee om te gaan. Zo zouden studenten van werkplek kunnen ruilen en kunnen er uitwisselingen en roulatie plaatsvinden tussen de ziekenhuizen.

1.3 Arbeidsmarktsituatie

Werkgelegenheid

In 2007 werkten in Nederland ongeveer 350 personen als TOA. Als we kijken naar de stijging van het aantal leerlingen TOA sinds die tijd, is te verwachten dat het aantal werkzame TOA's enigszins toegenomen zal zijn.

Ongeveer 85% van de TOA's is vrouw. Binnen de eigen functie is voor de TOA niet veel doorstroming mogelijk, wel is het mogelijk door te stromen naar een andere functie (na aanvullende opleiding) zoals operatieassistent, optometrist of orthoptist. Naar schatting werkt ongeveer 65% van de TOA's minder dan 32 uur per week³.

Uitstekend arbeidsmarktperspectief

In het onderzoek van Gubbels en Loeber (2007) hebben oogartsen aangegeven dat zij zeer tevreden zijn over het functioneren van de TOA. Zij geven dan ook aan dat zij graag van de diensten van de TOA gebruik willen (blijven) maken, mits TOA's goed zijn opgeleid en voorbereid op de praktijk.

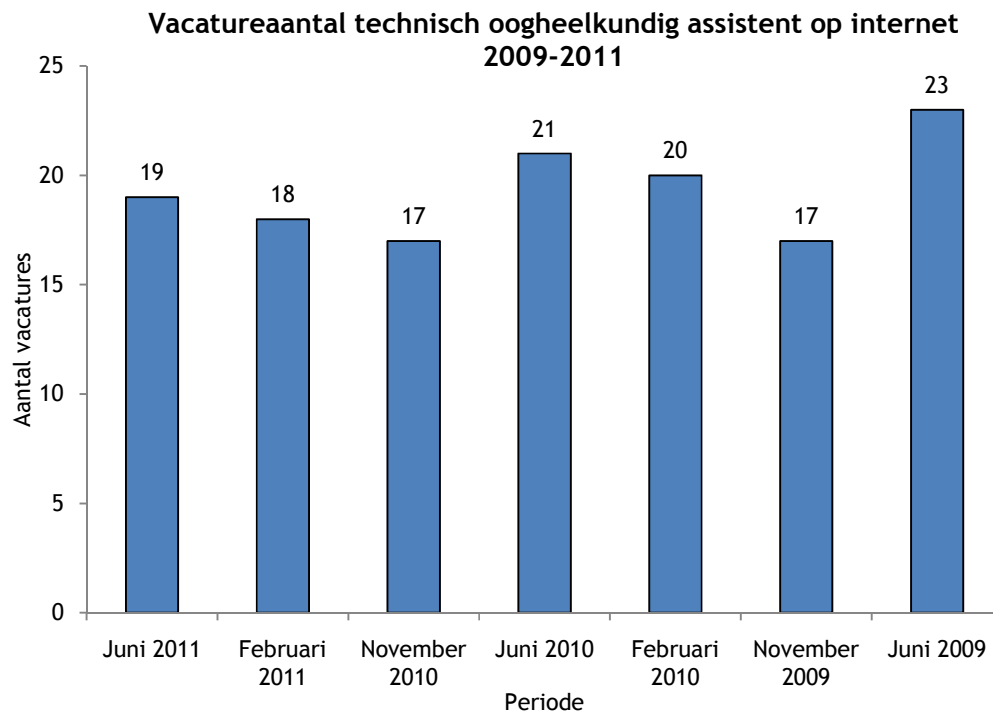
Uit vacaturepeilingen van de afgelopen jaren blijkt het vacatureaanbod redelijk stabiel. SVGB kenniscentrum heeft in 2009, 2010 en 2011 online vacaturepeilingen uitgevoerd; het aantal gevonden vacatures lag steeds rond de twintig (zie figuur 3). Dit cijfer geeft aan dat het vacatureaanbod op internet stabiel te noemen is, in werkelijkheid zullen er meer vacatures zijn die vaak intern of via-via ingevuld worden, of die geplaatst worden via andere kanalen dan internet.

Een TOA kan ongeveer tussen de 1660 en 2600 euro verdienen bij een 36-urige werkweek⁴. Voor een leerling-TOA gelden lagere bedragen. Het salaris is vergelijkbaar met dat van andere beroepen in de gezondheidstechnische sector.

³ www.youchooz.nl, juli 2011

⁴ www.youchooz.nl, juli 2011

Figuur 3

Bron: SVGB (2011)

1.4 Onderwijsinformatie

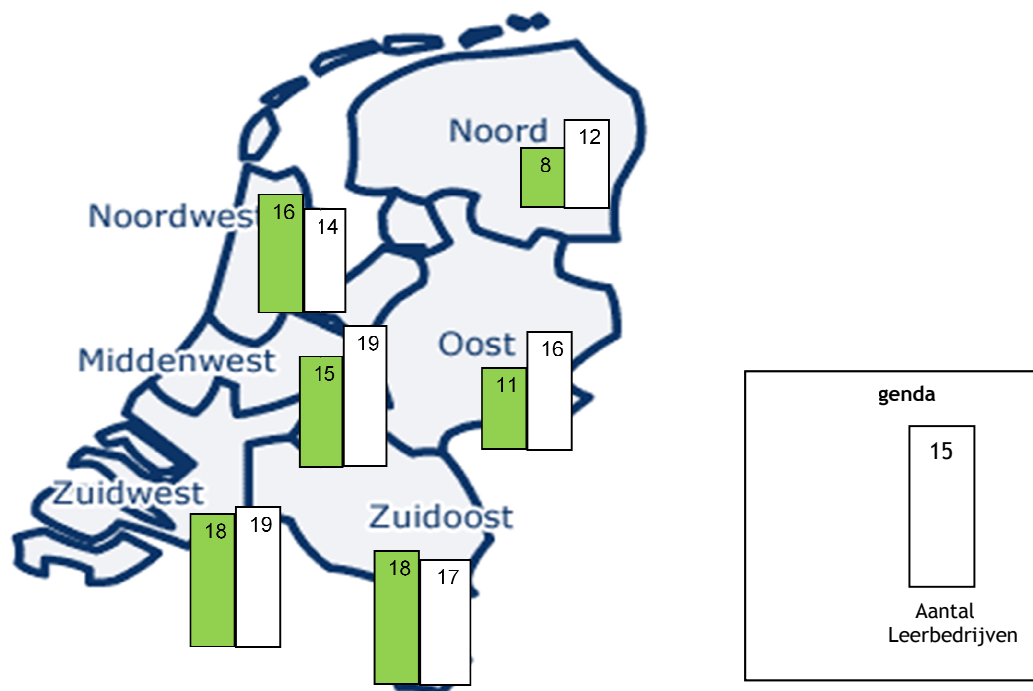
Opleiding

De opleiding voor technisch oogheelkundig assistent wordt gegeven bij de Dutch HealthTec Academy in Utrecht, onder licentie van ROC Zadkine, en sinds 2009 ook bij het Da Vinci College in Dordrecht in samenwerking met het oogziekenhuis Rotterdam. Na de opleiding kan men bijvoorbeeld doorstromen naar de hbo-opleidingen Optometrie, Orthoptie of EEG-laborant.

Overzicht leerlingen/leerbedrijven

In onderstaand schema ziet u een overzicht van het aantal leerlingen en het aantal leerbedrijven, weergegeven per CWI-regio.

Figuur 4

Bron: SVGB (2011)

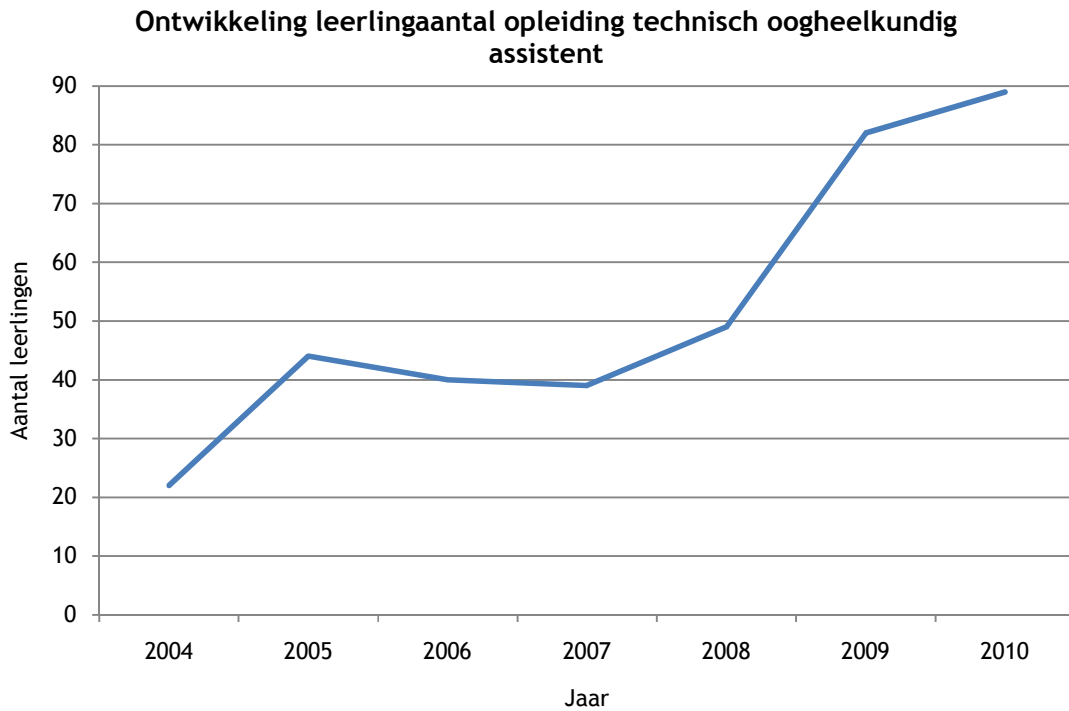
Het aantal leerbedrijven voor technisch oogheelkundig assistenten is de afgelopen jaren verder gegroeid⁵ naar in totaal 98. Over het algemeen zijn er voldoende leerbedrijven beschikbaar voor het aantal deelnemers aan de opleiding. Vaak zijn er binnen één leerbedrijf (vaak ziekenhuizen) meerdere opleidingsplaatsen beschikbaar. Leerling-TOA's vinden relatief gemakkelijk een opleidingsplaats of zijn reeds werkzaam wanneer zij met de opleiding starten. Er is dus voldoende perspectief op een bpv-plaats.

⁵ Zie ook de bijlagen bij dit hoofdstuk

Leerlingaantallen

In het schooljaar 2010-2011 is het aantal leerlingen wederom toegenomen tot in totaal 89 leerlingen (zie figuur 5). Bij de DHTA in Utrecht waren er op de peildatum in oktober 2010 65 TOA leerlingen ingeschreven, bij het Da Vinci College in Dordrecht waren dat er 24. Vergeleken met vorig jaar is de groei van het totaal aantal TOA-leerlingen iets minder sterk. De sterke groei van vorig jaar kan deels verklaard worden door de toenemende vraag naar TOA's en deels door de start van de nieuwe TOA-opleiding bij het Da Vinci College. De groei van het aantal leerlingen lijkt nu iets meer gestabiliseerd.

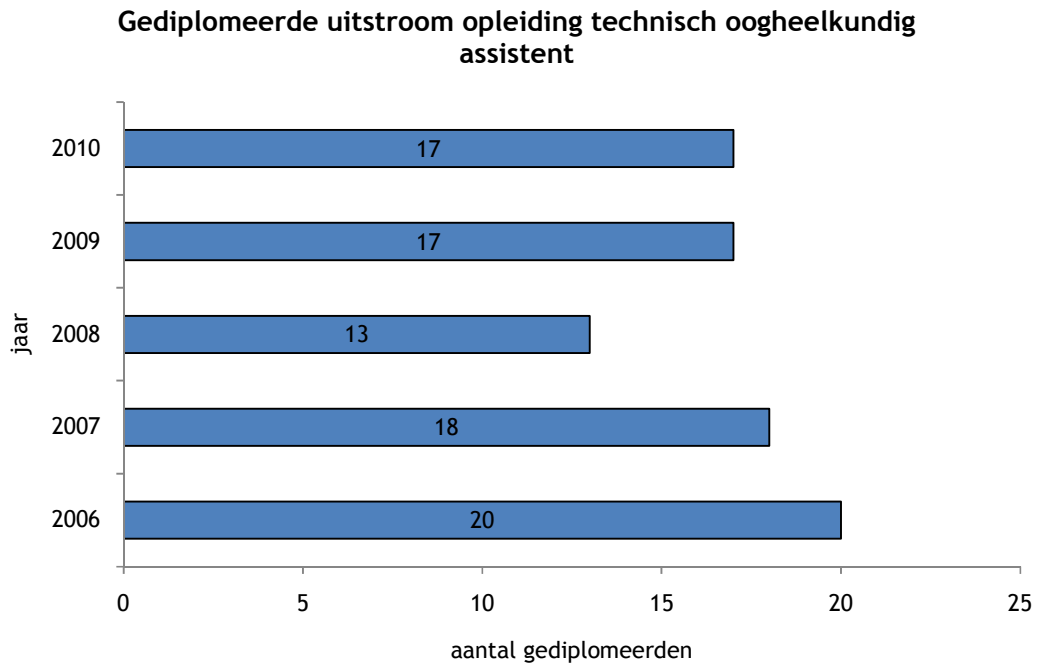
Figuur 5

Bron: DUO (2011)

De uitstroom van het aantal gediplomeerden is in 2010 gelijk aan het aantal gediplomeerden van het jaar daarvoor (totaal 17 gediplomeerden). In 2008 waren dat er 13 (zie figuur 6). Het lagere aantal diploma's in 2008 houdt verband met de lagere instroom van 2006 en 2007.

Figuur 6

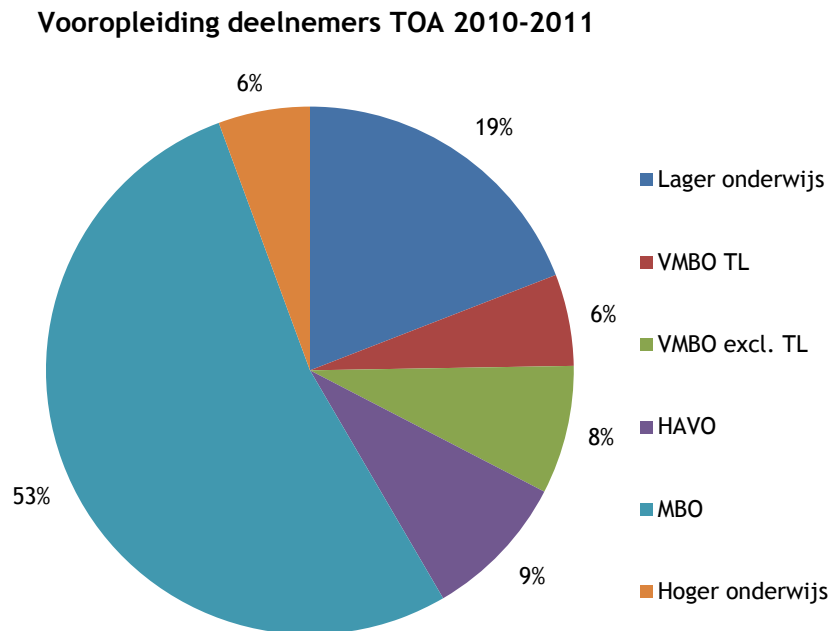
Bron: DUO (2011)

Kenmerken leerlingenpopulatie

Het opleidingsniveau van de personen die op dit moment werkzaam zijn als TOA is duidelijk mbo-plus, wat blijkt uit de relatief hoge opleidingsgraad van deelnemers aan de TOA-opleiding.

De meeste leerling-TOA's (53%) hebben mbo als vooropleiding genoten (zie figuur 7). Velen van hen hebben een vooropleiding tot doktersassistent of opticien. De TOA-opleiding is speciaal ingericht voor deze opleidingsachtergrond en duurt daardoor slechts twee jaar. Het merendeel van de deelnemers is vrouw (89%).

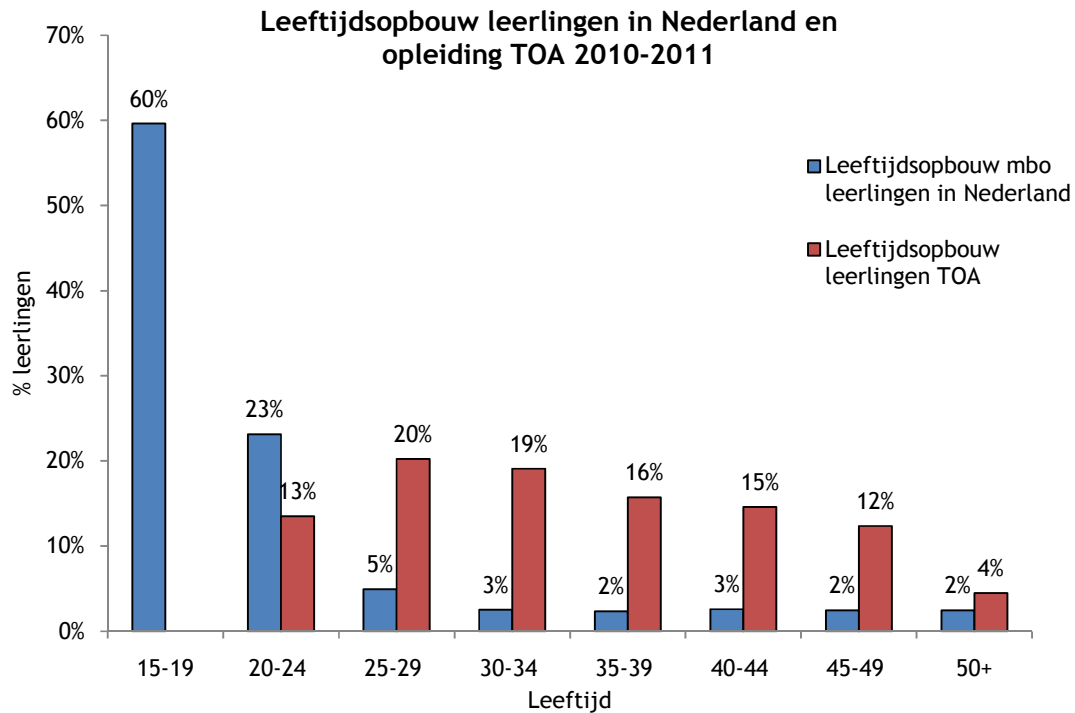
Figuur 7

Bron: DUO (2011)

Vergeleken met alle mbo leerlingen in Nederland, hebben TOA leerlingen vaak een hogere leeftijd (zie figuur 8). Dit is te verklaren door het feit dat de vereiste vooropleiding voor de TOA-opleiding mbo-niveau is. Mensen die de TOA-opleiding starten hebben vaak al ervaring opgedaan als doktersassistent of opticien.

Figuur 8

Bron: DUO (2011)

Bij- en nascholing

Ook na de opleiding is het voor de TOA van belang op de hoogte te blijven van de nieuwste ontwikkelingen. De beroepsvereniging voor de TOA (NVTOA) organiseert tweemaal per jaar een TOA-dag, die ook bedoeld is als een nascholingsdag, omdat er sprekers worden uitgenodigd die ingaan op de actuele ontwikkelingen in de oogzorg⁶. Ook de oogartsen benadrukken het belang van een actuele opleiding en het bijblijven op vaktechnisch gebied. Door bij- en nascholing blijft een sterke professionele positie van de TOA behouden. In het onderzoek van 2007 komt dan ook naar voren dat in het werkveld behoefte is aan bij- en nascholing. Met name de snelle technologische ontwikkelingen vereisen dat de TOA op de hoogte blijft.

Doorstroom naar hbo

Omdat de TOA opleiding (meestal) een vervolgopleiding binnen het mbo is en leerlingen vaak een bewuste keuze maken voor dit beroep, is de doorstroom naar het hbo niet erg groot te noemen. Voor TOA's die naar het hbo willen doorstromen is de keuze echter beperkt. Doorstroming naar optometrie is één van de mogelijkheden, maar door beperkte vrijstellingsmogelijkheden is het voor een TOA niet makkelijk om deze stap te maken. Wellicht valt hier voor de opleidingen en de beroepsgroepen nog winst te behalen.

⁶ www.nvtoa.nl, juli 2011

Bijlagen hoofdstuk technisch oogheekundig assistent

Tabel 1 Leerlingaantallen technisch oogheekundig assistent schooljaar 2010/2011, uitgesplitst naar CWI-district

	TOA 91620
	Niveau 4 (BBL)
Middenwest	15
Noord	8
Noordwest	16
Oost	11
Zuidoost	18
Zuidwest	18
Buitenland	3
Totaal	89

Bron: DUO (2011)

Tabel 2 Leerbedrijfaantallen technisch oogheekundig assistent schooljaar 2010/2011, uitgesplitst naar CWI-district

	TOA 91620
	Niveau 4
Middenwest	19
Noord	12
Noordwest	14
Oost	16
Zuidoost	17
Zuidwest	19
Buitenland	1
Totaal	98

Bron: DUO (2011)

Tabel 3 Leerbedrijfaantallen technisch oogheekundig assistent 2004-2010

Jaar	Aantal leerbedrijven
2004	15
2005	45
2006	58
2007	67
2008	77
2009	89
2010	98

Bron: SVGB (2004-2011)

Bronverwijzingen

Onderzoeksrapporten

- Gubbels, H.M.A. & Loeber, R.G (2007). *Positiestudie Technisch Oogheelkundig Assistent*. Ditmeijers' Research, Amsterdam.

Internet

- www.youchooz.nl, juli 2011
- www.nvtoa.nl, juli 2011
- www.cbs.nl, webmagazine (18 maart 2009)